

เทศน์เช้า วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ วันนี้วันพระ พอวันนี้วันพระ เพราะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงได้เทศน์ว่าการ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวาง ธรรมวินัยนี้ไว้ให้เราประพฤติปฏิบัติตาม เพราะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม ก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เจ้าลัทธิต่างๆ ภาพเทวิลเขาระลึกอดีตชาติได้ ถ้าระลึก อดีตชาติได้ มนุษย์มาจากไหน มานั่งกันอยู่นี้มาจากไหน เราก็บอกว่า ถ้าระลึกอดีตชาติได้ชาติใด ก็บอกว่ามาจากชาตินั้นๆ เวลามาจากพรหมก็ว่ามาจากพรหมไป

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม มนุษย์มาจากการกระทำของตน การ กระทำ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน มนุษย์เกิดมาจากการกระทำของตนเอง ถ้าการกระทำ ของตนเอง ถ้าเราทำผิดพลาดไป เกิดในนรกอเวจี ถ้าทำคุณงามความดีก็เกิดบนสวรรค์ เกิดเป็น เทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม แต่ถ้าเราทำมนุษย์สมบัติ มนุษย์สมบัติคือศีล ๕

เวลามีศีล ๕ ของเรา เราได้กระทำของเรา เราถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เวลาเกิดเป็นมนุษย์ แล้ว ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด มนุษย์ก็ต้องสิ้นชีวิตไป เวลามนุษย์สิ้นชีวิตไปแล้ว มนุษย์ จะไปไหน

ถ้าเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วันนี้วันพระ วันพระเพราะมันกระจำแจ้งใน ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป บุพเพนิวาสานุสติญาณ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ไม่มีต้นไม่มีปลาย จตุปปาตญาณ มนุษย์ตายแล้วจะไปไหน ไปตามเวรตามกรรมของผู้ที่สร้างสม นั้นไง ถ้าผู้ที่สร้างสมนั้น แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสาวิชัยญาณ ทำลายอวิชชาในใจ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป เพราะทำลายอวิชชาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้า สังกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงเที่ยงตรงไป เที่ยงตรงเพราะไม่ลำเอียง ไครทั้งสิ้น

แต่ถ้าคนยังมีกิเลสค้นหาความทะยานอยาก ยังมีความลำเอียงอยู่ ยังเข้าข้างตัวเองอยู่ ก็เลยบอกพวกตัวเองถูก คนอื่นต้องผิดหมดใช่ไหม แต่ถ้าเป็นสังฆกรรมๆ มันไม่มีพวกเขาพวกเราไง ถ้าเป็นพวกเขาพวกเรา เพราะเราหลงว่าพวกเขาพวกเรามาพอสมควรแล้วไง เพราะเราหลงถึงความดีความชั่ว พวกเขาพวกเรา เราถึงได้ทุกข์ได้ยากกันอยู่ที่นี่ไง เพราะเราหลง เราลำเอียง เราถึงได้ทุกข์ได้ยากอยู่ที่นี่

ถ้าเราจะเอาความจริงของเรา มันไม่มีพวกเขาพวกเราไง มันมีสังฆะการกระทำอันนั้นในใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วในการกระทำนั้น แต่การกระทำนั้นมันมีความหลงใหลใจ ความหลงใหลว่าทำผิดแล้วได้ถูกใจ เราทำถูกแล้วมันจะมีความผิดใจ ทำบุญแล้วไม่ได้บุญ ทำดีแล้วไม่ได้ดี ทำความชั่วแล้วได้ดี

ทำความชั่วแล้วได้ดี มันก็ทำความชั่วจริงๆ นั่นนะ มันทุจริต มันทำความชั่วกัน แต่มันก็ได้ผลตอบแทน แต่มันมีความสุขหรือไม่ไง แล้วทำไมมันมีโอกาสมาทำความชั่วอย่างนั้นล่ะ คนทำความดี คนทำความดีทำไมไม่มีโอกาสได้ทำความดีบ้างล่ะ คนเป็นคนดีๆ ขึ้นมาจะทำคุณงามความดี พอมีอำนาจขึ้นมาแล้วกลายเป็นคนชั่วไปหมดเลยไง คนชั่วเพราะอะไร เพราะกิเลสค้นหาความทะยานอยากมันครอบงำหัวใจใจ แต่ถ้ายังไม่มียานาจนานอยู่ก็เป็นคนดีทั้งนั้นนะ มันมีอำนาจจะทำคุณงามความดีๆ แล้วพอมีอำนาจแล้วมันทำหรือไม่ไง พอมีอำนาจแล้วมีกิเลสในหัวใจใจ แต่ถ้าคนมีธรรม คนมีธรรมนะ เราทำคุณงามความดีของเรา เราทำเพื่อประโยชน์กับเราไง

วันพระ เราเกิดมา เราเกิดมาจากไหน เราทุกข์เรายากหรือไม่ ความทุกข์ความยากไม่ต้องถาม ลองให้ระบายความทุกข์ออกมา ทุกคนมีความทุกข์ทั้งนั้นนะ เพราะทุกข์มันเป็นอริยสัจ นั่งอยู่ที่นี่ก็ทุกข์ นั่งอยู่ที่ปวัดก็เมื่อยใจ ทุกข์คือความทนอยู่ไม่ได้ แล้วเราทนอะไรได้บ้าง เราทนสิ่งใดไม่ได้เลย เห็นไหม มันเป็นสัญชาตญาณที่มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถ้าพูดถึงความทุกข์ ใครๆ ก็มีทั้งนั้นนะ

แล้วเวลาบอกว่าทุกข์ควรกำหนด เขาบอกว่าทุกข์นิยม...ไม่ใช่ ทุกข์มันเป็นความจริง ไม่เริ่มจากทุกข์ ไม่เริ่มจากต้นเหตุแล้วมันจะไปไหน ต้องเริ่มจากทุกข์ก่อนสิ ถ้ามันจับได้ดี เวลาสุขล่ะ เวลาสุขไม่พูดถึงมันเลย เริ่มจากสุขสิ จับสุขขึ้นมาบอกว่าสุขมันไม่จริง สุขมันไม่ดี

เวลาสุขขึ้นมา พอใจ เวลาทุกข์ขึ้นมา ลำเอียง เพราะเราผิดพลาด เราลำเอียงมา เราถึงได้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะกันอยู่นี่ไง ฉะนั้น เวลาจะประพฤติปฏิบัติเขาต้องทำความสงบของใจ เข้ามาก่อนไง เพราะความสงบของใจ สัมมาสมาธิ มันไม่ลำเอียงใครทั้งสิ้นนะ สัมมาสมาธิคือสังขารม สัจธรรมขึ้นมา จิตมันตั้งมั่นๆ ไม่ลำเอียงไปข้างใครทั้งสิ้น แล้วถ้ามันเกิดภวานามยปัญญาขึ้นมา มันจะเป็นความจริงๆ ขึ้นมาไง

แต่นี่มันเป็นจินตนาการทั้งนั้นนะ เราคิดเราคาคกันไปเองไง แล้วธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ประเสริฐๆ ประเสริฐเพราะอะไร ประเสริฐเพราะเราเกิดมาเราก็เห็นแล้วไง เราเกิดมาเราเห็นประเพณีวัฒนธรรมใหม่ๆ ถ้าประเพณีวัฒนธรรมนะ เขาไว้ขายให้ฝรั่ง ให้ฝรั่งมาเที่ยววัฒนธรรมของเราไง วัฒนธรรมนะ ซาฟารีมนุษย์ ให้เขามาดูความเป็นอยู่ของเราไง

แต่ถ้ามันเป็นความจริงๆ ของเรานะ สิ่งนั้นวัฒนธรรมของเราก็เกิดมาจากน้ำใจของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ไง เพราะให้รู้จักสำนักคนไหน พุทธะ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในหัวใจเรานี่ไง

เวลาเราเกิดมาชื่อนาย ก นาย ข นาย ง นั่นทะเบียนบ้าน แต่จริงๆ ในหัวใจของเรามันเรียกร้องความช่วยเหลือไง ถ้าเรียกร้องความช่วยเหลือก็มีธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี่เท่านั้นไง ลัทธิศาสนาอื่นจะไปช่วยเหลือใคร ไปอ้อนวอนให้คนอื่นมาตัดสิน ใครมาตัดสินให้ ความดีความชั่วของเรา เราเป็นคนตัดสินไง แต่เรายังอ่อนแออยู่เราทำอะไรสิ่งใดไม่ได้ เราต้องมีรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึกเป็นที่พึ่งไง

คนที่มีความมานะอดทนน้อยเขาก็ได้ของเขาด้วยอำนาจของเขา คนที่มีความมานะอดทนมาก สละแม้แต่ทางฆราวาส สละสิทธิความเป็นมนุษย์ สละสิทธิเสรีภาพทางโลกมาบวชเป็นพระ มีธรรมวินัยเป็นเครื่องควบคุมดูแล แล้วควบคุมดูแล จะมากันคว้าหาความจริงในใจของตน ถ้ามากันคว้าหาความจริงในใจของตน นี่เสียสละความเป็นฆราวาส เสียสละสิทธิเสรีภาพเอาแต่ความสะดวกไง กลับมาบวชให้มีธรรมวินัยคอยบังคับไว้ แล้วพอบังคับไว้ก็มากันคว้าหาความจริงในใจของตน นี่ผู้ที่มีสติปัญญา

วันหนึ่งกินข้าว ๕ มื้อ ๑๐ มื้อยังทุกข์อยู่เลย แล้วไปกินข้าวมื้อเดียวมันจะมีความสุขได้อย่างไร...คิดไปนุ่นๆ ใจ แต่เวลาคนที่มีความสติปัญญาของเขา เขาจะหาหัวใจของเขา ถ้าหาหัวใจของเขา

วันพระๆ เวลาวันพระ ครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าวันพระนี้ไม่นอน เนสัชชิก พยายามจะค้นคว้าหาใจของตน เห็นไหม

คนเราทำงานมา ทำตามหน้าที่ของตน เวลางานมันหนักหนาสาหัสสาครรจ์ก็พยายามทำให้มันสำเร็จ บวชเป็นพระๆ เป็นนักปฏิบัติขึ้นมา วันธรรมดาก็ปฏิบัติอยู่แล้ว วันพระ วันโกนต้องให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้นไง เวลาคนทำหน้าที่การงานของเขา งานเขาจะประสบความสำเร็จของเขา เขาขวนขวายของเขาเพื่อจะให้ประสบความสำเร็จ ใ้อการประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะเอาความจริงของตน ความจริงของตนก็ต้องค้นคว้าให้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ถ้าเป็นจริงขึ้นมา

“ทำแล้วมันก็ไม่ได้ ทำแล้วมันก็ไม่ดีขึ้นมา” ก็ทำแต่แบบเดิมอยู่นั้นมันจะได้ดีขึ้นมาได้ อย่างไร “ทำแล้วมันก็ไม่ได้ ทำแล้วมันก็ไม่ดีขึ้นมา” ก็เพิ่มมันมากขึ้น ทำให้มันเข้มข้นขึ้น ทำให้มันจริงจังขึ้น ถ้าจริงจังขึ้น จริงจังตรงไหน เวลา ๒๔ ชั่วโมงเท่ากัน คนเดินจงกรมเหมือนกัน นั่งสมาธิเหมือนกัน คนหนึ่งได้ความสงบใจ อีกคนหนึ่งไม่ได้ เวลาที่เป็นเวลาใช้ใหม่ มันอยู่ที่ความเพียรของเรา มันอยู่ที่อุบายของเรา วิธีการของเราไง เวลาที่เป็นเวลา เวลาคนมีความสุข เวลามันผ่านไปเร็วมาก เวลาคนมีความทุกข์ เวลามันไม่กระดิกเลย ใ้อนี้ก็เหมือนกัน เวลาภาวนาไม่ได้ มรรคไม่ได้ผล วันคืนมันช้านักเหลือเกิน

ผู้ที่มีคุณธรรมนะ เวลาครูบาอาจารย์ท่านจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะ เวลาจุดไฟติดไปแล้ว มันต้องรุ่งไว้ คนทำคุณงามความดีทำให้น้อยลงๆ มีไหม คนมันจะได้มรรคได้ผลอยู่แล้วบอกว่า รุ่งไว้ๆ รุ่งไว้เพราะมันตกเกินไปไง

เวลาความเพียรมันติดนะ เวลามันเร่งของมัน มันไม่มีวันไม่มีคืน ไม่มีการพักผ่อน ไม่มีเลย ต้องรุ่งไว้ ไม่รุ่งไว้ ตาย ตายทั้งทีกิเลสมันหัวเราะเยาะ ตายไม่ใช่ตายแล้วกิเลสมันตายนะ นี่ไง อตตกิลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ

ใ้อเราเวลาทำไม่ได้ผลเราก็ขวนขวายกัน เราก็มีการกระทำอยู่นี้ไง เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นไป มันต้องไปถึงจุดนั้นแน่นอน คนที่ผ่านมรรคผ่านผลมา มันต้องผ่านประสบการณ์อย่างนั้นมา ถ้าไม่ผ่านประสบการณ์อย่างนั้นมา มันไม่รู้จักสติ มหาสติหรือ มันไม่รู้จักกิเลสหายาบ กิเลสกลาง กิเลสอย่างหนา กิเลสอย่างละเอียดหรือ เพราะกิเลสอย่างละเอียด วิธีการมันแตกต่างกันไปไง

คนที่ผ่านขั้นผ่านตอนขึ้นมา เวลามันจุดติดแล้วต้องรั้งไว้วันะ คนเราทำคุณงามความดีมันก็เป็นคุณงามความดีทั้งนั้นนะ แล้วถ้าทุ่มเททำคุณงามความดี ทุ่มเททำคุณงามความดี ทุ่มเทไปก็ตาย ตายไปโดยกิเลสมันหัวเราะเยาะนะ ตายไปโดยกิเลสมันหลอกนะ นี่ไง เวลาคนที่ผ่านคุณธรรม คนที่มีปัญญาขึ้นมา เวลามันทุกข์มันยาก เห็นใจทั้งนั้นนะ เวลาปฏิบัติกันแสนทุกข์แสนยากทั้งนั้นนะ แต่ปฏิบัติไปมันมีวาระของมัน มันมีเวลาของมันนะ เวลามันเป็นไป มันคล้องตัวของมันขึ้นไป เวลามันมีสัจจะมีความจริงขึ้นมาในใจ มันไป มันไปโดยที่ไม่รอบคอบ มันไปโดยเต็มทีของมัน เห็นไหม นั่นก็มี เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติมามันมีเหตุการณ์อย่างนี้ทั้งนั้นนะ

แต่ของเรา เราก็พยายามของเรา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึก ไตรสรณคัมภ์ของเรา เป็นแบบเป็นอย่างของเรา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านเกิดเป็นกษัตริย์นะ ท่านเสียดละออกมา ท่านทิ้งมาได้ยังไง ไอ้เราทำแค่นี้ หนุนก็ไม่ได้ นี้ก็ไม่ได้ ไม่ได้ไปทุกๆ อย่างเลย จะทำอะไรขึ้นมามันติดขัดไปทั้งนั้นนะ ติดขัดเพราะกิเลสของเราไง ติดขัดเพราะเป็นคนยึด

คนคนใด เวลาอารมณ์ที่จิตรนิสัยอย่างไร กระทบไม่ได้ กระทบแล้วมันจะเกิดความรู้สึกทันที แต่ถ้าคนใดเบาบาง สิ่งใดที่กระทบแล้วมันก็พอรับได้ นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของคนๆ ถ้ามันกระทบรุนแรงขึ้นมามันก็เป็นอย่างนั้นนะ แต่ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา มันเบาบางลง เอ๊ะ! มันไร้สาระ ไม่เห็นมีอะไรเลยนะ วางเมื่อไหร่ก็ได้ หลงปากคอก ของเล็กน้อย

แต่คนที่มันเข้มขันมันจะเป็นจะตาย มันจะเป็นจะตายของมันนะ มันยอมไม่ได้หรอก ถ้ามันยอมไม่ได้ มันจะเป็นจะตาย แต่ถ้าคนที่เบาบางนะ วางได้ๆ ของนี้ของเล็กน้อย นี่มันฝึกหัดๆ ไป มันฝึกหัดให้ใจเรามันพัฒนาขึ้นมาอย่างนี้ไง ถ้ามันฝึกหัดให้ใจพัฒนาขึ้นมาอย่างนี้ เห็นไหม พุทธะ เวลาการกระทำในหัวใจนี้เป็นเรื่องหนึ่งนะ ใจนี้เป็นนามธรรม เคนจกรรม นั่งสมาธิภาวนานี้เป็นกิริยา ถึงที่สุดแล้วก็ต้องเข้าไปสู่ในหัวใจนั้น เราต้องการหัวใจนั้น ต้องการหัวใจนั้นนะ

มนุษย์นั่งอยู่นี้มาจากไหน เวลา มาจากท้องพ่อท้องแม่ ถ้าไม่มีท้องพ่อท้องแม่มันจะเกิดมาเป็นมนุษย์ได้อย่างไร แต่เวลาเป็นเวรเป็นกรรมขึ้นมา มันมาจากกรรม มันมาจากการกระทำ

เห็นไหม เวลาเกิดมา คุณ ลูกในครอบครัวเดียวกัน เวลาเกิดมา คนนี้เกิดมาครอบครัวอุดมสมบูรณ์ ในครอบครัวเดียวกันนะ เวลาครอบครัวตกต่ำขึ้นมา ลูกคนที่เกิดขึ้นมาตกต่ำ มันแตกต่างกันๆ แต่มันก็เป็นสายบุญสายกรรม ถ้าเป็นสายบุญสายกรรม เพราะเวลาเราเรียกร้องความเป็นธรรมไปว่าเราไม่ได้ความยุติธรรม เราไม่ได้ความยุติธรรม ใ้ที่นี่ก็เหมือนกัน เกิดมาแล้วจะไปเรียกร้องเอาที่ไหนล่ะ สุดท้ายแล้วก็เป็นความขัดแย้งในครอบครัว หว่าพ่อแม่ลำเอียง ว่ารักคนนู้น รักคนนี้

มันเป็นสายบุญสายกรรมนะ สายบุญสายกรรม เราเห็นหน้ากันบางคนมันถูกชะตา เห็นหน้ากันบางทีเราไม่ถูกชะตา มันมีมาแต่ของเก่านะ แล้วของเก่าแล้ว ถ้าเป็นของเก่าแล้วเรามาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร สิ่งใดที่มันเกิดขึ้นมาแล้วก็วางไว้ เรียกร้องความยุติธรรมไป เราเลือกไม่ได้ เราเลือกไม่ได้เพราะอะไร เพราะเราทำมาแล้ว มันให้ผลมาแล้ว เขาเรียกวิบาก

วิบากมันเป็นอย่างนั้น แต่เรามีสติปัญญาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เราอยู่กับปัจจุบันนี้ไง เราอยู่กับปัจจุบันที่ความเป็นมนุษย์นี้แล้วศึกษา ศึกษาของเราแล้วรักษาหัวใจของเรา ไม่มีอะไร ของชั่วคราวทั้งนั้นนะ เรามาอาศัยกัน เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย ปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ เพื่อดำรงชีวิต แล้วชีวิตนี้มันมีค่า มีค่าต่อเมื่อเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แล้วมันมีคุณธรรมขึ้นมาในใจ มันมีค่ามากๆ มีค่ามากๆ

คุณ คุณคุณคุณเวลาอายุมันพัดไปสิ มันปลิวไปตลอด เห็นไหม แล้วชีวิตเราก็เป็นแบบนั้นในวัฏฏะ ไม่มีต้นไม่มีปลาย มันปลิวไป แต่มันปลิวไปในกาลเวลา ๑๐๐ ปี เวลาแมลงวัน ๗ วัน มันปลิวไปอย่างนี้ มันปลิว เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันปลิวของมันไป นี่ไง ผลของวัฏฏะๆ ใจ แล้วถ้ามีสติปัญญา เรายับยั้งของเรา เรารักษาของเรา เห็นไหม พระโศดบันเกิดอีก ๗ชาติ มันยืนยันกัน มันยืนยันกันว่า ถ้าไม่ได้เป็นโศดบัน มันปลิวไปเหมือนเศษฝุ่น มันจะปลิวไปในพายนั่นนะ มันปลิวไป แต่ฝุ่นมันไม่มีชีวิตใจ แต่เรามี แต่เราไม่รู้ตัวเพราะอวิชชามันปิดไว้ เป็นเหมือนฝุ่น เหมือนกับสิ่งไม่มีชีวิตลอยไปตามกระแสลม ลอยไปตามกระแสการกระทำของเรา

แต่ในปัจจุบันนี้ ในปัจจุบันนี้ถึงพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าถึงพุทธกาลศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง แล้วก็เจริญจากหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นของเราขึ้นมาก่อนใจ เพราะหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติของท่านขึ้นมา รู้จริงในใจของท่านขึ้นมา ใจท่านถึงมี

เหตุมีปัจจัย มีเหตุมีผลที่จะคอยชี้หน้าใจ แล้วมันเป็นการยืนยันกันตั้งแต่ครูบาอาจารย์ของเราที่ประพฤติปฏิบัติมา ลูกศิษย์หลวงปู่มั่น ลูกศิษย์หลวงปู่มั่นที่เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา นี่มันตรวจสอบกันอย่างนั้นนะ มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาจากกระทำ มันไม่ได้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาจากจะไปไกลไปฉวยของใครมาหรือ มันเป็นไปได้ไม่ได้ ลืมหมด สัญญาจำได้ขนาดไหนก็ลืมหมด

แล้วมีการศึกษา ศึกษามาให้ประพฤติปฏิบัติ ทางวิชาการเจริญๆ มีการศึกษาทางวิชาการเจริญ เจริญแล้วทำอะไรไม่เป็นหรือ เจริญแล้วเอาไว้ได้แย้งกันใช่ไหม ธรรมสภาจตุรเอตมมมงคลมุตตมม์ ถียงกันไปทำไม เอาความจริงมาพุดลิ เอาความจริงมาถียงกันสิ เอาความเป็นจริงในหัวใจนี้ ถ้าปฏิบัติเป็นจริง มันก็เป็นจริงขึ้นมา ถ้าปฏิบัติเป็นจริงขึ้นมา มันเป็นความจริงของเรา เราไม่ต้องไปต้องการให้ใครเชื่อตามเราหรือ พรหมจรรย์นี้เพื่อเรา การประพฤติปฏิบัตินี้ก็เพื่อเรา การกระทำก็เพื่อหัวใจเรา แล้วพอมันได้ที่หัวใจเราแล้วนะ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ตนถ้าพึ่งตนเองได้นะ ตนถ้าพึ่งตนเองได้แล้ว ใครๆ ก็พึ่งเราได้ คนจมน้ำกัน เรือแตกกลางทะเล ไม่มีใครว่ายน้ำเป็น ดายหมดเลย คนคนหนึ่งว่ายน้ำเป็น มันก็ยังไม่หาวัสดุใดๆ มาช่วยเหลือคนอื่นได้นะ นี่ก็เหมือนกัน อุตตา หิ อุตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน แล้วมันจะเป็นประโยชน์กับสังคม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อะไรด้วยนะ สอน ๓ โลกธาตุ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านไม่มีเวลาว่างเลยละ เทวดา อินทร์ พรหมมาฟังเทศน์ตลอดเวลา ในประวัติหลวงปู่มั่นบอกเลย เทวดา อินทร์ พรหมสอนง่าย เขามีศรัทธา ซื่อสัตย์ พุดอย่างไร เป็นอย่างนั้น มนุษย์กะล่อนสอนไปเถอะ ปากเปียกปากแฉะ ฟังเข้าหูซ้ายทะลุหูขวา เทวดาเขาพุดอย่างไร ทำอย่างนั้น เขาสงสัยอะไร เขาดามอย่างนั้น ไอ้เราสงสัยอย่าง ไม่กล้าถาม ถามอีกอย่างหนึ่ง พยายามตะล่อมไปทั่ว ชักแม่น้ำทั้ง ๕ มนุษย์กะล่อน

แล้วถ้ามันมีศรัทธา ก็มีศรัทธา ถ้ามีศรัทธาขึ้นมา ก็เป็นคนใจ ถ้าเป็นคนขึ้นมา ก็เป็นความจริงใจ ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา ก็เพื่อชีวิตเรานี้เอง ก็ชีวิตเรานี้ เราทำเอง ทำเพื่อคุณงามความดีของเรา โลกเขาจะหว่านไผ่ โลกเขาจะดิเตียนอย่างไร เรื่องของเขา ไม่เกี่ยว เรื่องของหัวใจเราสำคัญที่สุด เขาจะตื่นเต้น เขาจะหาความสุขจากภายนอก เรื่องของเขา เราจะหาภายใน หาภายในนะ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

วันหยุดวันอะไรของเรา เราหาที่นั่งภาวนา หายใจเข้านึ้กพุท หายใจออกนึ้กโธ เราพยายาม
ให้หัวใจเรามีที่พัก เราพยายามให้หัวใจเราเข้มแข็ง พยายามให้หัวใจเราไม่ให้ใครมาล่อควักจาก
หัวอกเราไปไง หัวใจของเรา ความรู้สึกของเราต้องอยู่ที่เรา ต้องอยู่ในการดูแลของเรา ต้องมีสติมี
ปัญญารักษาหัวใจของตนเพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง